

Ook crisis in zeventiende-eeuwse winkelstraten

Wanneer je tegenwoordig door een winkelstraat loopt, valt direct op dat er diverse winkelpanden leeg staan. Het is crisis, maar dit is natuurlijk niets nieuws. Al in de zeventiende eeuw gingen veel winkels failliet, bijvoorbeeld de winkel in thee van Lambertus Brouwer in de Nes bij de Halsteeg in Amsterdam. 'Zes lege theebussen van blik, een toonbank met een winkel, een schaalte met een half pond aan bijbehorende gewichten, een houten lade om de gewichten in te bergen, ijzer (...) en enige rommeling. Op het venster staat als herkenningsteken een houten theebus (...).' Deze notitie komt uit een notarieel archief van Amsterdam. Het is één van de vele archieven die Clé Lesger heeft geraadpleegd om te achterhalen hoe een winkel eruit zag in de vroegmoderne tijd. In zijn boek onderzoekt Lesger de locatiepatronen van de detailhandel van 1550 tot 2000. Het gaat om vragen als: waar zijn winkels gevestigd en waarom juist daar? Door gebruik te maken van het computerprogramma Space Syntax Analysis kan de auteur aantonen dat winkels gevestigd zijn op de best toegankelijke plaatsen in de stad. Het bewinkelingspatroon blijkt eigenlijk al eeuwenlang hetzelfde te zijn. Het hart van het Amsterdamse winkellandschap is de Dam met de belangrijkste aanloopstraten daaromheen. Pas na de Tweede Wereldoorlog, wanneer moderne winkelcentra opkomen, verandert dit. Wat steeds vernieuwt, is het uiterlijk en het interieur van winkels. In de zeventiende eeuw hebben Amsterdamse panden nog een houten onderpui met daaraan een luifel en uithangborden die bedoeld zijn als herkenningsteken en reclame. Twee eeuwen later zijn

de luifels in de populaire winkelstraten verdwenen en zijn er etalages en uithangborden voor in de plaats gekomen. Dit alles is in vier delen beschreven. In elk deel komt aan bod hoe Amsterdam er ruimtelijk gezien uit ziet, waar de winkels zich bevinden en hoe deze er van binnen en buiten uitzien. Het onderzoek wordt gestaafd door bronnen en archiefstukken, die achterin het boek uitgebreid worden toegelicht. Ook is het werk ruim voorzien van kaarten en afbeeldingen om een helder beeld te krijgen van hetgeen dat beschreven wordt. Het geheel leest prettig, want Lesger leidt de lezer door het boek door zo nu en dan samen te vatten wat eerder verteld is en te melden wat nog

gaat komen. *Het winkellandschap van Amsterdam* is, kortom, een goed geschreven en mooi vormgegeven boek. Voor het geschiedenisonderwijs biedt het een mooie kans om eens thematisch door diverse tijdvakken te lopen en te kijken hoe Amsterdam in de loop der tijd ruimtelijk is veranderd. Leerlingen zouden vervolgens kunnen uitzoeken hoe dat in hun eigen stad is verlopen. Ook een link met vakken als aardrijkskunde en economie is mogelijk door leerlingen eens door hun eigen stad te laten wandelen en hen een verklaring te laten bedenken voor de lege winkelpanden die je nu zo vaak tegenkomt.

Lisa Oskamp ■

Clé Lesger, *Het winkellandschap van Amsterdam. Stedelijke structuur en winkelbedrijf in de vroegmoderne en moderne tijd, 1550-2000* (Uitgeverij Verloren, Hilversum 2013), 472 blz., € 40